Històries de l'horta II

ISIDRE BUADES I RIPOLL

1996

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

ISIDRE BUADES I RIPOLL

Històries de l'horta II

BIBLIOTECA AJUNTAMENT

BMP Sant Joan d'Alacant
Sig.: SL P BUA his/
Tít.: Històries de l' Horta. II
Aut.: Buades i Ripoll, Isidre
Cód.: 7011969 Reg.: 29954

P. 29. 954

digitalizado por bpm sant joan d'alacant

COMISSIÓ DE FESTES DE BENIMAGRELL

Proleg de Francesc Cabrera i Sogorb
Fotografía: el autor i arxiu de A.C. "Lloixa"
Portada: R. Llorens
Dibuix de Esther

DEPÓSITO LEGAL A-721-1996 I.S.B.N. 84-605-5282-9

IMPRÉS EN ELS TALLERS GRÀFICS DE IMPREMTA SAN JUAN, S.L. DE SANT JOAN D'ALACANT

digitalizado por bpm sant joan d'alacant

PRÒLEG

en ta llaor desplegaré jo els llavis
i una cançó diré, filla del cel,
en l'oblidada llengua de mos avis,
més dolça que la mel.

TOMÀS DE VILLARROYA (1812-1856)

Temps era temps, des dels mateixos orígens de la vida humana en tant que éssers intel.ligents, a cada col.lectivitat hi havia qui s'encarregava d'una tasca àrdua, però profitosa per al nostre procés d'humanització: la responsabilitat de ser la MEMÒRIA VIVENT, el recordatori permanent de quina és la nostra comunitat, quins els nostres signes d'identitat i els nostres valors ètics. Recordant el passat, hom evitava caure en els mateixos errors i la comunitat progressava. Aquests coneixements passaven de generació en generació de manera oral, puix no s'havia inventat l'escriptura. Aquestes primitives cròniques tenien la doble finalitat didàctica i d'entreteniment. Del personatge que exercia aquesta funció ara en diem «cronista», encara que els cronistes actuals tenen una funció més específica.

Més tard, amb el naixement del concepte d'estat, nació, poble, o com vulguem dir-ne, aquesta funció es va especialitzant i els que la exerceixen tenen com a objectiu la cohesió del poble al voltant de la idea di Estat-Nació. Això vol dir que la finalitat política, supeditada a l'exercici del poder o independent del mateix, es troba implicada amb la funció del «cronista». Ara bé, ho està des d'un principi. Tant la literatura culta/escrita com la popular/oral naix i perviu amb aquesta funcionalitat i ambdues naixen estretament vinculades, puix la literatura culta és, freqüentment, la reelaboració i refundició de materials que formen part de la cultura del poble, de pobles com el nostre. I això és el que fa Isidre. Arreplega tradicions, històries, anècdotes de la nostra gent i les reelabora literàriament, perquè no es perden. I això és exercir de «cronista», de poeta, de MEMÒRIA VIVENT del poble. Perquè aquestes històries ja no són d'Isidre, sinó nostres. Isidre Buades, per tant, segueix exercint de «cronista», però no de»grans» esdeveniments, ni de constatacions històriques àrides, ni de successos dramàtics,... Aquestes «cròniques» rimades que Isidre ens ofereix pretenen conservar per escrit el que difícilment la memòria d'un poble oblidadís com el nostre està disposat a recordar. És així com un «poble» va tenint una «història» i, en conseqüència, una «identitat». I la tasca d'Isidre només s'entén des d'un immens amor al poble que l'ha vist nàixer, viure i estimar. Per això aquest és un treball que requereix una gran responsabilitat, un gran sacrifici i una disponibilitat al servei del poble, com la que, de fet, té el nostre autor: «Senyor? Servidor? som indestriables/ el meu poble i jo», deia Salvador Espriu.

digitalizado por bpm sant joan d'alacant

Les obres d'Isidre, aquesta tant com les anteriors ***Històries de l'horta*** *i* ***Sant Joan anys cinquanta****, tenen molt a veure amb les dels antics»racontadors de noves». Aquesta mena d'artistes-perquè això eren formalment- anaven de poble en poble recitant, cantant i contant tot tipus de notícies polítiques, històriques, familiars, anècdotes,... Aquests joglars exercien el seu art de memòria, puix el que transmetien formava part de la memòria col.lectiva.D'altra banda, la gent no sabia llegir i els «racontadors de noves», antecessors dels actuals periodistes, només portaven , a tot estirar, uns breus apunts en el seu sarró. És per això que les escasses mostres que conservem d'aquesta literatura sol fer servir formes d'interpel.lació directa a un auditori que escoltava en lloc de llegir: «oïu bons amics», «els qui oireu aquest llibre», «que he de contar-vos», «en fi, que us diré?». Algunes d'aquestes fórmules pervisqueren després en obres escrites com la* ***Crònica*** *de Ramon Muntaner (S. XIV). També Isidre fa servir aquestes fórmules fent reviure els usos dels antics «racontadors» o joglars*

És un relat xiquetet
el que vaig a relatar.
...
Em contava un home vell
un cas que va ser sonat.
...
I em preguntareu: -la cabra
què és el que li va passar?
No ho sé, però on ella anava
...

D'aquesta manera, com en el cas dels antics «racontadors de noves» (també anomenats « «reportadors»), Isidre connecta amb el lector i actualitza a cada lectura cadascuna de les històries situant-les en un context geogràfic real, conegut per tots nosaltres:

on és hui Plaça del Mar
...
però encara està el banquet
que el podeu veure en «El Mato».
...
Allà prop dels arenals
on hui s'ha edificat tant,
era la hisenda "Els Corrals".
...
i a Alacant se'n va anar
i allí prop de l'estació

digitalizado por bpm sant joan d'alacant

...
Conten que en Cal Jover
-de la Creu de Pedra prop-
...

l'autor, a més, insisteix en la veracitat d'aquestes històries, al final de cada narració rimada. Així, l'obra no solament guanya en versemblança, sinó que, a més, llocs, hisendes, personatges reals (antics i actuals) donen vitalitat a les narracions. Fins i tot el mateix autor apareix implicat de manera més o menys directa en algunes narracions com a «Francesos a l'horta» i «L'avinguda del barranquet del Palamó».

Algunes històries són anècdotes que caracteritzen la vida quotidiana del poble (costumistes) com «La vídua de l'hortolà», «Tres amics van a la fira», «La tia F.F.» i «L'avinguda del barranquet del Palamó». Altres, sense deixar de ser costumistes aporten elements «rondallístics» (mites populars) com «La dona del pròxim», «Ha caigut un oroplano» i «La vengança del difunt». Finalment, hi ha cinc històries que tenen un rerefons històric; són anècdotes «divertides» en què els personatges, persones de(l) poble, es veuen embolicats, de manera fortuïta, en autèntics esdeveniments, convertint-se en protagonistes de la Història. En una d'aquestes («Màrtirs de la llibertat») la narració té moments autènticament èpics. Però això també era la funció d'un «racontador de noves». Així doncs, en aquestes històries d'Isidre trobem la saborosa combinació d'elements populars inserits als esdeveniments històrics: la llauradora i la visita del rei, els rebesavi de l'autor i la invasió napoleònica, Manolo Almodóvar i el bombardeig al Mercat durant la guerra civil...

També, com als antics «racontadors de noves», podem trobar la sana intenció d'entretenir i ensenyar alhora. Aquestes històries, com en les contalles populars, tenen una certa intenció moral. De vegades, amb un reflex sobre la duresa de la viuda de la dona als ambients rurals, com a «La vídua de l'hortolà»; o sobre el valor de la discreció a «Ha caigut un oroplano»; o un cant a la fortalesa de la dona a «La tia F.F.»... i fins i tot una lamentació per la manca de sensibilitat en la memòria col.lectiva a «Màrtirs de la llibertat».

L'arrel popular de les anècdotes, doncs, situen Isidre Buades als mateixos orígens de la literatura, en el moment en què els transmissors de la tradició oral decideixen desafiar la Història, perpetuar de manera més eficaç la memòria collectiva, actualitzant-la, i trencar els límits entre la realitat i la ficció. Som als orígens de la novel.la i del conte literari.Però com aquells primitius literats de fondes arrels populars que es dirigien a un auditori, Isidre ens ofereix aquestes delicioses «cròniques» en un llenguatge rimat. Els versos curts, normalment de set síl.labes com els d'Isidre, i la rima eren recursos per a facilitar la memorització. Per això les primeres narracions literàries cultes, en qualsevol llengua, eren en vers i, sovint, amb música com en les cançons populars. La rima consonant alterna i la distribució en quartetes com fa sovint Isidre és una sofisticació posterior, de l''època romàntica (S. XIX). I ara tenim un nou element per situar l'obra d'Isidre Buades: el romanticisme.Els escriptors romàntics van conrear amb molt d'èxit popular aquesta mena de narrativa en vers recuperada de la tradició medieval.

digitalizado por bpm sant joan d'alacant

Era lògic. Els romàntics europeus com Byron, Schiller, Lamartine, Espronceda, Mistral, com els nostres Verdaguer, Balaguer, Guimerà o Llorente volien reivindicar «l'ànima del poble» i recuperar els orígens mítics de llurs respectives col.lectivitats per accentuar allò que els identificava com a poble.

I vet aquí que he tornat al principi de la meua presentació: història, poble, identitat...La funció d'un «racontador de noves», d'un «cronista», és desafiar l'oblit a què el temps i les circumstàncies poden abocar un poble, una nació.

Isidre Buades és un romàntic. S'adreça al poble que estima i li recrea les seues coses, grans i menudes, perquè no oblide els seus signes d'identitat. I ho fa en la seua llengua i del seu poble perquè, com deia Bonaventura Carles Aribau (un altre romàntic)

...llengua altra no sent,
i ma boca llavors no sap mentir ni ment,
puix surten més raons del centre de mon pit.
(...)
oh llengua a mos sentits mes dolça que la mel,
que em tornes les virtuts de ma inocent edat.

Tenir un romàntic al nostre poble,amb els temps que corren, és una garantia de pervivència com a col.lectivitat per a tots nosaltres. No sols perquè podem gojar d'aquestes històries tan nostrades (que Isidre s'esforça a recordar-nos), sinó perquè ens recorda constantment quins són el nostres signes d'identitat i quina és la nostra llengua. Amb la seua obra literària Isidre fa seues les paraules de Raimon, el cantautor de Xàtiva,

Jo vinc d'un silenci
que no és resignat,
d'on comença l'horta
i acaba el secà,
d'esforç i blasfèmia
perquè tot va mal:
qui perd els orígens
perd identitat.

Gràcies, Isidre, per aquestes ***Històries de l'Horta****. II. Però, sobretot, per la teua presència entre nosaltres.*

Francesc Cabrera i Sogorb

digitalizado por bpm sant joan d'alacant

...i amb ella pensava on fora.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

LA VIDUA DE L'HORTOLÀ

Ja s'ha mort el llaurador,
comentava el veïnat
pobra de la llauradora
que tan sola s'ha quedat.
Qui llaurarà l'ametler
si ho demana la saó?
Qui li farà ara els quefers
que són de gran precisió?

EL CRIAT

El criat era al bancal
pensant en la llauradora.
També pensava de nit
al fosc insomni del llit,
pensava per qualsevol
i en ella pensava on fora.

Un germà d'ell li va dir:
-Germà, demana la vídua,
que jo sé que tu la vols.
-Sí, germà, ho faré, descuida,
ara quan passen els dols...

Però el germà li insistia
-Digues-li-ho hui, no faces tard.
I aquest, de sentir-ho fart,
a la pressa es ressistia.

digitalizado por bpm sant joan d'alacant

-Més tard, què diria la gent
si ho fera,quan s'enterara?
Ella és plorosa i encara
el marit està calent.

-Que no! si el cas ho demana
deixa que diga la gent
allò que li vinga en gana,
no ho demores un moment.

I tant i tant de cascar-li
a ell el va fer impacient,
i va decidir parlar-li
sense més al dia següent.

-Si em pega una bofetada
i em despatxa del treball
-pensava, -d'una s'acaba
aquest patir, què carall!

LA DECLARACIÓ

Era un matí de febrer
quan la flor de l'ametler
era un mar de blancor.
Era un dia assolellat
que el vent estava parat
i el cel era tot blavor.
I era un dia tan preciós

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

aquell dia de febrer
que en l'ambient es pressentia
que es parlaria aquell dia
seriosament d'un voler.

I el xic amb veu tremolosa
a la llauradora hermosa
tot una por li va dir:
Escolta'm, dona, no ama,
escolta bé açò que et diu,
que aquest home et demana
i s'ofereix per marit,
que et vol i que et donaria
si és que fóra menester,
ara mateixa la vida
a canvi del teu voler.

Digues dona la resposta
que si és sí, gràcies a Déu!
i si és no, per eixa porta
isc per a sempre, i adéu!

La patrona el va mirar
i li va respondre en l'acte,
sense que allò li semblara
una falta de respecte.

-Quan que ho sent, ai bon criat!
puix mai n'haguera trobat
un altre tan a la mida,
ni que hi haguera ajuntat

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

tantes bondats, en la vida!
Ho senc molt, de veritat,
l'oferta no et puc admetre
que amb altre em vaig comprometre
el dia del soterrat.

La meua informació és que aquesta història va succeir a la hisenda «El de Morelló», que és de la partida de La Condomina, terme d'Alacant.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

Santa Faz, día de la fira

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

JOAN I ELS AMICS VAN A LA FIRA

Era el dia de la fira
i Carles, Rafel i Joan
a la fira que se'n van
com feien tota la vida.

Només que van arribar,
en un baret ambulant
un conegut d'Alacant
als tres els va convidar.

També en l'estanc van trobar
alguna gent coneguda
que també els va convidar
i canviant de beguda

I tots volien pagar,
puix tots van haver de beure;
i era difícil de creure
que tant pogueren tragar.

Poc havien vist la fira
però com van beure tant
van pensar, des de l'estanc,
en tornar-se'n de seguida.

Quan van eixir al carrer
passant per davant d'un bar
des de dins l'amo els va veure
i ufanós els va cridar.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

EL BAR

El bar era una caseta
amb porta i finestra vella,
pobra vivenda tota ella
fosca, humida i xiqueteta.

De branca vella el taulell,
corcada prestatgeria,
on prou botellam hi havia,
llimó, anís, moscatell...

No tenien aigua corrent,
per escurar, un llibrell,
els gots que anaven bevent
tots els rentaven en ell.

Hi havia més gent que en la guerra
i tots tenien molta set,
i es van fer un refresquet
d'anís i aigua de la gerra.

Els tres amics van entrar
i obsequiós el del baret,
ràpid sense preguntar
els va posar un colpet.

Rafel i Carles van beure
i no Joan, que de moment
va començar a fer coses
d'un estrany comportament.

digitalizado por bpm sant joan d'alacant

Que, al del bar abraçat
no el deixava d'alabar,
i Rafelet va pensar:
-Quin «margalló» que ha agarrat.

Després, passat un moment
va soltar, -adéu! va dir
i, atropelladament,
els tres del bar van eixir.

Després, ja fora, va dir:
-L'última vegada és
que amb tú Rafel jo he d'eixir;
i diu Carles: -no entenc res.
-No ho entens? puix t'ho diré:
que aquí l'amiguet Rafel
és el tio més animal
que hi ha en tota la terra.
Que si jo he estat abraçant
al del bar; és que estava pixant,
el porquerol!, dins la gerra.

Joan i els seus companys ja no podran anar més a a la Fira, però queden uns pocs amics més joves que, ho recorden i saben que va ser la cosa a poc d'acabar la guerra de 1936.

BIBLIOTECA MUNICIPAL AJUNTAMENT DE SANT JOAN D'ALACANT

digitalizado por bpm sant joan d'alacant

"Aquell monument que era
on és huí Plaça del Mar"

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

MÀRTIRS PER LA LLIBERTAT

Aquell monument que era
on és hui la Plaça del Mar,
quan ja la guerra es perdera
el govern el va llevar.

Era una estàtua hermosa
que allí estava pregonant,
l'actuació molt honrosa
d'aquells bons fills d'Alacant.

Però la història d'aquells
que Boné va afusellar,
no és la que a joves i vells
jo hui tracte de contar.

És un relat xiquetet
el que vaig a relatar.
És la història d'un banquet
amb el que va transportar
En Germà amb el seu carret,
a un d'ells que va tenir sort
i es va lliurar de la mort
un matí bon matinet.

Màrtirs per la llibertat
el poble va anomenar
a aquell grup afusellat
a la vora de la mar.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

També al poble de Monfort,
Cocentaina, El Palamó,
per ser d'esta rebel.lió
altres van trobart la mort.

LA FUGIDA D'ALACANT.

Eren dies de tensió
i de veure molts soldats
com paisans espantats
per tota la població.

Un rebel que es va escapar,
com li era menester
ajuda va demanar
al seu amic Montaner
que ajuda li va donar.

-Miquel, abans d'entregar-me,
com sé que eres bon amic,
per això he vingut i et dic
si pugueres ajudar-me.

I Miquel el va ajudar.
De dona el va disfressar
i mamprenent el carret
a l'endemà matinet
cap a l'horta se'n va anar.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

A un banc de fusta asseguda
va viatjar la falsa dona,
d'Alacant al Cap de l'Horta,
sense ser reconeguda.

A una barca va embarcar
al dit lloc del Cap de L'Horta
i en un dia el va portar
a l'illa de Mallorca.
Com el perderen de vista
els militars sanguinaris,
així, de Boné els sicaris
no li seguiren la pista.
D'allò ja no queda res,
homes, barca ni carret
ni ningú que «pague el pato»,
però encara està el banquet
que el podeu veure en «El Mato».

Màrtirs de la llibertat
que la vida van donar.
Hui, aquell gran sacrifici...
molts no el saben respectar.

Miquel Montaner era nascut a Mallorca, i establit a Alacant va fer fortuna fabricant bambes. Tenia la tenda al Carrer Major, i era el propietari de la hisenda «El Mato» on està encara l'anomenat banquet de branca.

digitalizado por bpm sant joan d'alacant

Impressió en el ramader va causar tan gran pardal

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

HA CAIGUT UN OROPLANO

Allà prop dels arenals
on hui s'ha edificat tant
era la hisenda «Els Corrals»
paratge poc transitat.

Sols s'hi veien ovelles
en la terra, al ramader,
pel cel hi havia oronelles
i en la mar algun veler.

Però un dia del Senyor
quan ningú s'ho esperava,
pel cel, amb molta remor
un aeroplà s'apropava.

Impressió en el ramader
va causar tan gran pardal,
que va anar a estavellar-se
en la paret del corral.

Ni el pilot ni el copilot
un mal cop es van pegar,
res al «pastor» va passar
ni a la «pastora» tampoc.

Va caure sobre el porquet
la paret, no el va matar,
el porc no va créixer més
del surt que li va pegar.

---

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

D'aquells voltants molta gent
van anar cap «els Corrals»,
hortolanes i hortolans
sabedors de l'accident.

Al pilot deien «gavatxo»
i el copilot un francés:
com fantotxe i mamarratxo
que em sembla que és el mateix.

Com un fantotxe es burlava
d'unes xiques el pilot,
i en francés les menyspreava
l'imbècil del copilot.
I en això va arribar Diego
un veí d'allí al costat,
que, en veient el que passava
es va posar mosquejat.

Diego un xic de l'horta era
i miren vostens per on,
mes que vivia a l'Albufera
hi havia corregut món.

Hi havia sigut a França
I havia estat al Marroc,
no tenia cap de manca
ni por en tenia tampoc.
Sabia parlar francés,
de valencià, ja es veia,
i dues llengües més sabia
com també sabia anglés.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

Diego els va preguntar
d'on eren els dos francesos,
i lleugers van contestar
dient-li que eren anglesos.

Ell els va dir en anglés
-Jo conec la vostra llengua,
i ells es van embolicar
sense saber dir paraula.
-Parla-li tu, jo no sé
diuen els dos compromesos.
Diego enfadat va dir, xe!
quina merda de francesos.

-Us heu burlat de les xiques
encoberts amb llengua extranya.
A callar! si no voleu
un bon «souvenir» d'Espanya.

-També és casualitat-
diuen els aviadors.
Que en esta localitat
de bon segur, no n'hi ha altre
que sàpia parlar anglés
i que ara ens toque a nosaltres.
Ai Senyor meu, no som res!

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

T'aguarde allà en el bancal que fa quatre de la llenca.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

LA DONA DEL VEÍ

Aquell que ha perdut la vista
no de llarg i sí de prop,
al que té lluny el veu bé
i a aquell que té pròxim, poc.

Dues cases hi havia a l'horta
amb molt bona terra i arbres,
com graner, corrals i quadres
que toca-los a la porta!

Els amos, dos homes joves
d'aquelles terres tan bones,
tan així mateix les dones
belles, cabals, recaptoses.

Tot allí era abundant
o amb la justa quantitat
per anar el temps passant
amb molta felicitat.

Però es veu que, al diable
és cosa que li sap mal
que existeisca gent cabal
bona, justa i respectable.

I de moment el Rafel
que era l'home de Maria,
de la dona de Josep
es va enamorar un dia.

digitalizado por bpm sant joan d'alacant

I va començar fogós
a dir-li que la volia,
i quan tenia ocasió
la cançó li repetia.

Ja més que farta, un bon dia
tota trista i commoguda
li va demanar ajuda
a la veïna Maria.

Aquesta la va escoltar
i en compte d'estorinar-se
va saber bé dominar-se
i així li va contestar:

T'ho agraïsc, bona amiga,
i és una bona ocasió
de donar-li una lliçó
que no oblidarà en la vida.

EL PLA

En un descuit, aquell dia
quan no estava el seu marit,
de nou l'home de Maria
va insistir tot decidit.

Ella va dir, bé, a la nit.
M'has convençut i he pensat,
hui va al poble el meu marit
i jo t'espere al sembrat.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

A les vuit quan s'ha fet fosc
i quan ja la nit comença,
t'aguarde allà al bancal
que fa quatre de la llenca.

EL SEMBRAT

Ja s'havia fet de nit
i Rafelet puntual
abans que foren les vuit
tot ansiós era al bancal.

Va mirar molt intrigat.
Va cridar amb baixa veu:
-Per on estàs? voler meu!
-Estic aquí al sembrat.

Va anar corrent cap a ella
que tombada estava al blat,
la cara i el cap tapat
amb un mantell de Morella.

Van passar uns deu minuts
i no dic què va passar,
temps que es pot catalogar
de temps molt entretinguts.

I ja el pols acompassat
va dir el bon Rafelet:
d'arravataments calmat
si no del tot, un poquet:

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

Açò sí que és cosa bona!
és dolçor, és cel, és glòria!
no és eixa vulgar escòria
que em dona la meua dona.

Però valgam el Senyor!
Que la dona que tenia
estesa allí davant d'ell,
es va llevar el mantell
que la cara li cobria.
La seua dona! era ella!
Es va quedar sense sang.
Còm podia cobrir tant
un mantellet de Morella?

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

Ai, puix si el rei és un home!

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

LA DONA QUE VA ANAR A VEURE AL REI

Un hortolà va llogar
una gran colla de dones
per el sembrat desherbar.
Era gent de la muntanya
molt humil i laboriosa
disposada a treballar.

Per aquells dies es deia
que el rei vindria a Alacant,
i la gent ho comentava
quan estava treballant.

La tia Pepa era una dona
que, del poble de Relleu
en la colla ella venia,
i com el del rei sentia
va dir de prompte:- Escolteu.
Sabeu el que estic pensant?
En que vaig a demanar
al patró si ens deixa anar
a veure el rei a Alacant.

Els va dir que sí el patró
i a Alacant se'n van anar,
i allí prop de l'estació
es van posar a esperar.

digitalizado por bpm sant joan d'alacant

Dues hores va ser l'espera
i es va enjuntar molta gent,
la dona tota impacient
nerviosa i gojosa era.

- Hi ha que esperar, quin remei!
empenyada repetia.
- Si és menester perdré el dia
però jo vull veure el rei.

I va aguantar tot el sol
i set que li va agarrar,
però qui una cosa vol,
pensava, ho ha de pagar.

Ja cansada d'esperar
va sentir que un tren xiulava
i va preguntar què era:
Era que el rei arribava.

Ai mare quina emoció!
Ai Senyor Mare de Déu!
quant que podré contar jo
en ser que torne a Relleu.

A l'aire eren els coets,
i la música tocant.
El poble vitorejant
i formats els soldadets.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

Senyorets molt ben vestits
i d'uniforme lluent,
persones majors i xics,
molta, moltíssima gent!

I els guàrdies demanant lloc
que anava el rei a passar,
i el carrer desallotjar
si podien, tot o un poc.

-Ja ve el rei, deia la gent.
-Demaneu-li pau a l'Africa
i que faena ens done.
El rei ja s'hi va apropar
i la dona va exclamar:
Ai, puix si el rei és un home!

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

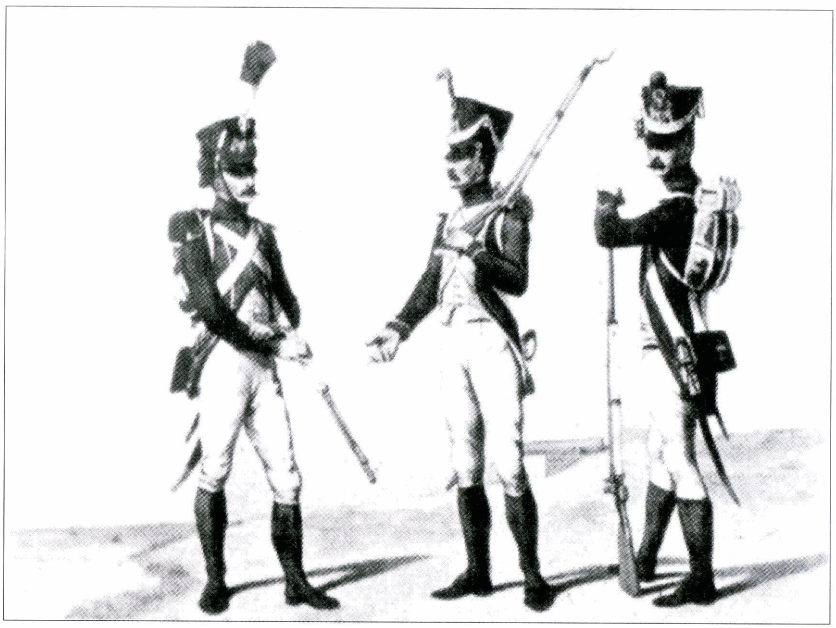

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

FRANCESOS A L'HORTA

El meu rebesavi era
un arrendador de l'horta
allà baix a l'Albufera
de prop de la Serra Grossa.

Corria la Primavera
de l'any de 1.812,
el francés a l'horta era
i temorenc era el poble.

Alacant es va fer forta,
tenia armes i castell
però no va poder l'Horta
i es rendí immediatament.

A tots els fidels al rei
l'invassor els perseguia,
roí sort corrien ells
si el francés els mamprenia.

Així que, l'amo i senyor
on el besavi llaurava,
va fugir al Cabeçó
i a una cova s'amagava.

El besavi li portava
menjar fins a la muntanya.
I el senyor allí esperava
que el francés deixara Espanya.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

La carabassa del vi
i el cabàs amb el menjar.
Quan se n'anava un matí
dos francesos va trobar.

-Bon soir, patron, li van dir,
-bon dia, va contestar
i els va oferir el menjar,
i també el vi els va oferir.

-Trinqui, patron, li van dir
els dos gavatxos a cor,
i el besavi mort de por
estava a punt de fugir.

- Trinqui, patron! repetien
palpant-li la carabassa,
el no comprenia massa
allò de trinqui que deien.

- Que el trenque, això voleu?
i sobre un tronc d'olivera
la carabassa va rompre
i va arrancar la carrera.

Els francesos van pensar:
- La carabassa ha romput
perquè no el puguem tastar.
- Espera't! ja veuràs tu.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

I a córrer van començar
entre les frondoses vinyes
per on l'avi va escapar.
Però no el van agarrar
mes que van posar afany,
i ell va tardar quasi un any
de nou per allí a passar.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

EL 25 DE MAIG

25 DE MAIG DE 1938

No oblidarà el poble mai
per assassí i per molt lleig
aquell sagnant bombardeig
del dia 25 de maig.

A la una del migdia
sense que ningú avisara,
l'aviació apareixia
i la població matava.

La gent que menjar buscava
afanyosa en el mercat
i llargues cues formava
al poc gènere aplegat,
sobre el seu cos va sentir
com abrasidora tralla
l'impacte de la metralla
que de mort els va ferir.

MANOLO

Manolo Almodóvar era
un malagueny refugiat,
xic pacific i apreciat
on vivia a l'Albufera..

digitalizado por bpm sant joan d'alacant

Aquell matí el va enviar
sa mare a la capital,
buscant al mercat central
qualsevol per a menjar.

Molt poca cosa hi havia,
bledes i algunes taronges.
Açò era quan el rellotge
tocava la una del dia.

Quantíssima gent hi havia,
sobre tot dones i xics.
Al moment molts alarits
i molta sang que corria.
Puix va arribar al mercat
abans que sorolls i ombres
la metralla de les bombes
que sobre ells hi havien llançat.

I els aeroplans platejats
van prosseguir pel cel blau
el seu caminar suau
quan ja eren descarregats.

Van anar dues ambulàncies
per a emportar-se els ferits
que n'hi havien a muntons.
I carregaven els morts,
els soldats en camions.

Manolo va tenir sort,
sols s'havia desmaiat:

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

Els morts l'havien tapat
però ell no estava mort.

Al camió van tirar
aquell muntó de difunts
que estaven allí tots junts.
I quan a ell van tirar
la sorpresa va ser gran
del grup de soldats, veient,
que ben lleuger es va alçar
Manolo, i va eixir corrent.

Aquestos fets del 25 de maig de 1938 és cosa que està registrada a la història d'Alacant, però no allò que li va ocórrer a Manolo Almodóvar que de bon segur no oblidarà en sa vida.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

Aquells paratjes per aquells anys

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

LA VENJANÇA DEL DIFUNT

Una casa solitària
al costat de l'arenal,
on la música diària
era sobrenatural.

Era casa de descans
per a un senyor comerciant,
els casers eren murcians,
i el senyoret d'Alacant.

El caser que abans hi havia,
que l'amo el va despatxar,
al que de Múrcia venia
d'esta mena va parlar:
-Jo me'n vaig i em moriré
mes ja veuràs, quan em muira
caser foraster, descuida
que viure no et deixaré.

I així va ser, no el deixava
viure amb tranquil.litat,
puix estranys sorolls formava
que feien d'oir fredat.

COPS I SOROLLS

Eren les deu de la nit
de la vespra de tots sants,
quan la dona va sentir
uns lleus sorolls molt estranys.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

L'home no va escoltar res
perquè estava endormiscat
i deia a la dona després:
-tu estàs boja de remat.

Mes, va inspeccionar la casa
tota per dins i per fora,
res de res allí passava
fins als tres dies i a eixa hora.

Un matinet la xiqueta
café i llet desdejunant
li ho van tirar de les mans
fent-li un «centllàs» la bateta.

El pare s'hi revelava
a que allò fora de veres
i a la dona assegurava
que tant sols eren tonteres.
Però justament al mes
quan en pau eren sopant,
es va sentir el mateix
soroll que quan a tots sants.

-Xe redéu!- va dir el pare
que la cosa va de veres.
-Ah, sí?-va saltar la mare
puix marit, «pa» que t'enteres.

I com en velles contalles
que de nena havia oït,
en presència del marit

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

va dir aquelles paraules:
-De part de Déu, digues qui eres!
i per què fas eixos cops,
i contesta'm clar i breu
quina cosa és la que vols.

Però res com a resposta
tornaren a contestar-li.
Cops només dins l'armari
i cops darrere la porta.

Un vident els va afirmar
que el causant del rebombori
mort estava al cementeri
i que amb temps ja els va avisar.
Que la vivenda deixaren,
si no, ell els molestaria
i estranys sorolls els faria
fins que d'allí se n'anaren.

Quan el castellà tornava
de treballar per la nit
una força l'encorbava
i no podia anar seguit.

Mes, quan al matí següent
a treballar se n'anava,
ja la fita travessant
es posava bé al moment.

I el senyoret li deia:
-tot això és superstició

digitalizado por bpm sant joan d'alacant

o una superxeria
que voleu que em crega jo.
-que no senyoret li deia,
vinga a veure-ho una nit.
I va anar, però avorrit
se'n va tornar ja de dia.

Mes, no estava el senyoret
encara en la carretera,
el rebombori va ser
el més fort que s'hi senquera.

-Tiren aigua beneïda-
repetia el curandero-
Pareixia que plovia
menut va ser el «xarquero»!

Però els cops no s'acabaven,
els sorolls i coses rares
i terribles nits passaven
les persones aterrades.
I va complir las paraula.
Que els va atemoritzar
tranquils no els va deixar
mentre van viure a la casa.

Tanta por van prendre els quatre
que es gitaven per la nit
mare i pare, filla i fill
juntets en el mateix catre.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

Allò era roïna vida
de terror i sobresalt,
i si la cosa seguia
algú es faria malalt.
I ella va dir:-No puc més!
S'acabat! va esclatar ell,
I abans la fi d'aquell mes
vivien a Benimagrell.

I allí es van acabar
els cops, ja no es van sentir.
En el dia a treballar
i en la nit tots a dormir.

En el moment d'escriure la present història estan vius dos membres de la familia: la mare i la xiqueta. Aquesta té hui fills i néts i em torna a contar tot allò que ella recorda perfectament, i em dona permís per a que ho publique.

digitalizado por bpm sant joan d'alacant

Aqui estava la llacuna de l'Albufereta

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

LA TIA F.F.

A aquest passatge històric
sols es pot atribuir
com important, dues coses:
Primera, a la fortalesa,
i és la cosa següent,
la coneguda agudesa
que té el poble intel.ligent.

Conten que en «Cal Jover»
-de la Creu de Pedra prop-
un matrimoni vivia,
L'home era jornaler
i ella, el que li eixia.

La dona gràvida era
i aquell dia al fosquejar
l'allumbrament va arribar
perquè la seua hora era.

Els va nàixer un infant
i només que el van vestir,
al mugró s'hi va envestir,
i a gust estava mamant.

Aquella nit van dormir
els tres, i rompent el dia,
la novençana li deia
molt animosa al marit:
-Afanya't, que el sol no espera,
posa els draps en el cabàs

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

que ara ens n'haurem d'anar
a llavar a l'Albufera.
- - - - - - - - -

Era l'aigua transparent
que assemblava un cristall
de mil frescors suggerent
mansa eixint del manantial.

La llacuna silenciosa
que al sud s'ajuntava al mar,
era la bugaderia
on molta dona acudia
la seua roba a llavar.

I la dona, com jo ho conte
d'un tiró, sense parar,
quasi sens donar-se compte
tots els seus draps va rentar.

I després que tanta roba
ja tota neta va ser,
la dona i el seu marit
van regresar tot seguit
a la hisenda de «El Jover».

Allò ho va saber la gent,
el gran nucli de persones
que és el poble intel.ligent
que, sabent que a moltes dones
allò els supondria l'enterro,
li van traure a La Jovera
que s'ho mereixia i era,
de nom, la tia Figa Ferro.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

Penalitats i dolor

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

L'HOME QUE VA ANAR AL CAP DE L'HORTA A LLAURAR I VA TORNAR ALS VINT ANYS.

LA CAPTURA

Em contava un home vell
un cas que va ser sonat,
i que li havia passat
a un fill de Benimagrell.

Era aquest un hortolà
que al Cap de l'Horta tenia
un tros de vinya plantat
que era vinya de secà.

Un dia bon matinet
a les cinc, alçat estava
lligant la cabra a la saga
i el forcat dalt del carret.

-Arri, cavall! se'n va anar,
i al Cap de l'Horta arribant
al moment ja era llaurant
a la vora de la mar.

Llaura que llaura, sudaven
el cavall i el llaurador,
i mentre que els dos llauraven
tenien un observador.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

Els observava i manava
a altres tres, que l'encerclaren
i després que l'agafaren
i que no se'ls escapara.

Va ser molt sobresalt
perquè no s'ho esperava,
era sorprés i lligat
i cap a la mar anava.

En la mar hi havia un veler
amb molta narineria,
i també molt presoner
lligat en la nau hi havia.

I entremig d'aquella gent
el bon benimagreller,
tenint brisa de ponent
prompte a l'Àfrica va ser.

L'EVIDÈNCIA

Quan les dotze eren tocant
tornava el cavall a casa,
l'home no l'acompanyava
i el forcat duia arrastrant.

Van anar cap a la vinya,
la dona, els fills i els veïns,
i van veure que hi havia
senyals de molts sarraïns.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

A casa amb molta tristor
les persones van tornar.
Un miracle del Senyor
tan sols calia esperar.

LA TORNADA

Penalitats i dolor
vint anys d'esclau va arrastrar,
fins que un dia del Senyor
de l'Alger es va escapar.

Es va poder embarcar
de cristians en un vaixell,
i era quasi un home vell
quan a casa va tornar.

Esta és una història antiga
entre mil que en van haver,
lletja, de pirateria
del pirata bereber

I em preguntareu:-la cabra
què és el que li va passar?
No ho sé, però on ella anara
és ben segur que trobara
herba per a pasturar.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

Santa Faç, un dels llocs més afectats
per les avingudes del barranquet

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

L'AVINGUDA DEL BARRANQUET DEL PALAMÓ

Va ploure tota la nit
i la pluja va ser forta
hi havia un metre ben medit
de saó per tota l'horta.

També va ploure aquell dia
de sisternes revessant,
fins que el trenet eixia
per la vesprada a mitjan.

Els bancals plens contemplant
va eixir l'hortolà gojós,
el seu fill era a Alacant
amb el carro del carbó.

Era freqüent que els vaixells
descarregaren carbó
per a la indústria del temps
i amb destí a l'estació.

Els carros el trasportaven
des del moll fins al client,
i havent vapor no paraven
mes que estiguera plovent.

I així el fill de l'hortolà
que, al carbó estava aquell dia
entre la pols i la pluja
un congolés pareixia.

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

LA REMOR

En el ventre del vapor
ja gens de carbó quedava,
i encara hi havia claror
quan el fill del llaurador
tot negre a casa arribava.

Sa casa era a l'Albufera,
una hisenda que era prop
de la platja d'aquest nom
i que per aquells anys era
d'extrem a extrem tot un bloc
de barraques de madera.

Desemboca el barranquet
enmig d'esta formosa platja,
i sentint el llaurador
pel Palamò la remor
ja de l'aigua que baixava
va dir amb fundat temor:
—Es molt urgent que algú vaja
als de la platja a avisar
que corren un gran perill,
i en això arribava el fill
i tot negre com anava,
lleuger va anar a previndre
d'allò que anava a vindre
i que ja s'aproximava.

Se'n van riure de la broma
que creien que els gastava

digitalizado por
bpm sant joan d'alacant

i deien:—Un tio pintat
ha vingut i ens ha contat
que venia una riuada.

Mes tal com rient estaven
la riuada va arribar,
i en uns breus segons anaven
dues barraques a la mar.

No s'hi va ofegar ningú
perquè ràpids van saltar
tots els que hi havia dins.
I a l'Albufera als veïns
els va entrar seriositat
i se'n van deixar de riure
de l'estrany que els va previndre
més que anava tot pintat.

L'hortolà i el fill, que tot mascarat va anar a avisar els incrèduls habitants de les barraques de la platja de l'Albufera eren, pare i germà de qui açò escriu.

digitalizado por bpm sant joan d'alacant

PAPELERIA - LIBRERIA
13/04/04
P.V.P.
€ 6
2 0 0 8 0 9 1 8 8

Isidre Buades i Ripoll va nàixer a l'Horta d'Alacant en l'any de 1928 on va passar la seua infància i adolescència, traslladant-se més tard a Sant Joan.

Es aficionat a la literatura des de que va aprendre a llegir, però no publicaria els primers treballs fins els quaranta o més anys d'edat. Sent açò en els llibrets de festes de Sant Joan, Mutxamel, El Campello i també de la capital en les seues festes de Fogueres o en la Revista oficial de Moros i Cristians de San Blas.

Es col.laborador del butlletí de la A.C. LLOIXA en diverses seccions des de la seua fundació en 1981, destacant en l'anomenat "conte d'Isidre".

També col.labora amb la publicació "Crónica de la Albufereta" fundada i dirigida per Vicent Seva i Villaplana.

Pren part en les edicions del concurs de contes Lloixa, corresponent-li premis en totes elles i aconseguint el primer amb "Tonet el soñador" en l'any de 1984. Després aconsegueix alguns guardons de menys importàcia en llengua valenciana i treballs poètics.

Forma part del grup "PLE" des de la seua fundació i participa en la majoria dels seus recitals, fent-ho majorment en llengua valenciana i en la modalitat d'humor.

Es autor de "SANT JOAN ANYS CINQUANTA", 1988, "MEMORIA D'UN TEMPS A L'HORTA", 1990, i "ARCO" en col.laboració amb el grup "PLE" de poesia.

En 1991 publica "CUENTOS DE LA HUERTA" –primer llibre en llengua castellana– i en 1995 "HISTÒRIES DE L'HORTA" Té en vies de'impressió "REINAS Y DAMAS DE LAS FIESTAS DEL CRISTO" i també molt alvançat "RONDALLES DE L'HORTA D'ALACANT".

Ha pronunciat conferències, ha participat en taules redones i ha narrat contes seus als xiquets dels col.legis públics sempre sobre el tema de l'Horta d'Alacant.

Ha sigut col.laborador de la revista "SAN JUAN I MUTXAMEL INFORMATIVO", de la revista del Comerç de Sant Joan, i des de novembre de 1992, és Cronista Oficial de la Vila de Sant Joan d'Alacant.

digitalizado por
wpm sant joan d'alacant